

Bölüm 26

AİLE HEKİMLİĞİNDE TAMAMLAYICI TIP YÖNTEMLERİ

Öznur Kübra ODABAŞ¹

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp, sağlığın korunmasında, fiziksel ve zihinsel hastalıkların önlenmesi, teşhisi ve tedavisinin yanı sıra, farklı kültürlerle ait teori, inanç ve deneyimlere dayalı açıklaması yapılabilen veya yapılamayan beceri ve uygulamalar bütünüdür ve çok uzun bir geçmişe sahiptir (1). DSÖ'ye göre, bu tür geleneksel tedavileri küresel olarak tanımlamak için; “geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp(TCAM)” teriminin kullanımı daha uygundur(2). Dünyada hala Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT) ile ilgili ortak bir tanımlama yapılamamıştır(3).

Bugün yaygın olan kullanım, daha çok “geleneksel ve tamamlayıcı tıp” şeklinde olup farklı ülkelerde doğal tıp, halk hekimliği, entegratif tıp, folklorik tıp, bütünsel (holistik) tıp, destekleyici tıp gibi isimler de kullanılmaktadır(4).

TAMAMLAYICI TIP YÖNETMELİĞİ

Ülkemizde ilk olarak 1991 yılında yürürlüğe giren ‘Akupunktur tedavi yönetmeliği’ ile akupunktur ve uygulama yöntemleri tanımlanmıştır. Tanımlanan uygulamaların ve katılımcılara verilecek eğitimin denetimi için bir “üst kurul” oluşturulmuş, kimlerin hangi tedavileri uygulayabileceği belirtilmiştir (5).

2002 yılında ise ‘Akupunktur Tedavisi Uygulanan Özel Sağlık Kuruluşları ile Bu Tedavinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik’ yayınlanmış, akupunktur tedavisinin bilimsel yöntemlere uygun biçimde yapılması ve bu alanda uygulama ya-

pılan özel sağlık kuruluşlarının açılması, çalışması ve denetlenmesiyle ilişkili usul ve esasları düzenlenmiştir(6).

2014 yılında yayınlanan ‘Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği’, konuyla ilgili tanımlamaları yapmış, Ünite ve Uygulama Merkezi açma başvurusu için gerekli evraklar, merkezlerde bulundurulması gereken asgari cihaz, malzeme ve ilaçlar listesini belirlemiş ve bu merkezlerde yapılabilecek uygulamaları tanımlamıştır. Bu yönetmelikte adı geçen uygulamalar; Akupunktur, mezoterapi, fitoterapi, kupa uygulaması, sülük uygulaması, ozon uygulaması, hipnoz, homeopati, kayropraktik, osteopati, refleksoloji, larva uygulaması, proloterapi, apiterapi, müzikterapi, rapidir. Bu yönetmelikle ayrıca ünite ve uygulama merkezlerinin denetimi sırasında doldurulacak denetim formu da oluşturulmuştur(7).

Akupunktur: Vücuttaki özellikli noktaları metal bir iğne yardımıyla elle veya elektriksel uyarı veren cihazlarla stimüle etme prensibine dayanan çeşitli yöntemlerin kullanıldığı geniş bir uygulama alanıdır(8). Migren, gerilim baş ağrısı, dismenore, osteoartrit, fibromiyalji, trigeminal nevralji, post-operatif ağrı, stres yönetimi, iştah kontrolü başlıca uygulama alanlarıdır(9).

Apiterapi: Arı ürünlerinin (bal, propolis, arı zehiri) tedavide kullanılması yöntemidir. Apiterapinin, romatizmal artrit, bursit, tendinit, zona (herpes zoster), multipl skleroz, kronik yara, gut, yanık ve enfeksiyon gibi birçok hastalığın tedavi-

¹ Aile Hekimliği Uzmanı Doktor, Ankara Bala Devlet Hastanesi, oznurkubra.odabas@saglik.gov.tr

dan bir kısmı devletin ödeme kapsamında alınmıştır(44). İtalya'da yapılan bir çalışmada en az bir Tamamlayıcı tıp kullanmış hasta oranını yaklaşık % 14 olarak bulmuş, bu tedaviler arasında manuel tedavilerin en yaygın (% 7.6) olarak kullanılmakta olup ardından homeopati (% 7.0), bitkisel ilaç kullanımı (% 4.1) ve akupunktur (% 2.1) 'un geldiğini yayınlamıştır. Ayrıca yüksek eğitim düzeyli ve kronik hastalıkları olan kişilerin daha çok kullanımı olduğunu da belirtmiştir(45).

Asya'da, geleneksel Çin tıbbı (TCM) uzun bir tarihe sahiptir. Hong Kong ve Çin'de, nüfusun yaklaşık % 60'ı son bir yıl içinde en az bir kez geleneksel tıp uygulayıcısına başvurmuştur. Son ulusal anket verilerine göre, Tayvan, Japonya, Güney Kore ve Singapur nüfusunun % 60 ila % 75'i arasında değişen oranda, en az yılda bir kez geleneksel tıp kullanılmaktadır ve bu uygulamaların bir çoğu devlet hastanelerinde sosyal güvence kapsamında uygulanmaktadır(46).

Korede yapılan bir çalışmada katılımcılarının %62 si tamamlayıcı tıp kullandığını bildirmiş, multivitaminler (% 53.3), akupunktur (% 48.9) ve geleneksel Kore bitkisel ilaçları (% 38.9), kullanılan popüler tamamlayıcı tıp yöntemlerini oluşturmuştur. Singapur'da, tamamlayıcı tıp kullanımının genel görülme sıklığı, Malezya ve Hintliler gibi etnik gruplar için % 76 ve % 69 olup çinlilerin %99'u geleneksel Çin tıbbı kullandığını bildirmiştir(47).

Kaynaklar

- General Guidelines for Methodologies on Research and Evaluation of Traditional Medicine [Internet]. 2000 [cited 2019 Jul 26]. Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/66783/WHO_EDM_TRM_2000.1.pdf;jsessionid=A4F75DCE0C0A-29001450BF4756C3F7FD?sequence=1
- WHO | Traditional, complementary and alternative medicine: policy and public health perspectives. WHO [Internet]. 2011 [cited 2019 Aug 18]; Available from: <https://www.who.int/bulletin/volumes/86/1/07-046458/en/>
- Unal M, Dagdeviren HN. Traditional and Complementary Medicine Methods. Eurasian J Fam Med [Internet]. 2019 Mar 31 [cited 2019 Jul 26];8(1):1–9. Available from: <http://ejfm.trakya.edu.tr/userfiles/2019/March/1-unal.pdf>
- Mollahaliloğlu S, Gülçin Uğurlu F, Kalaycı MZ, et al. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarında Yeni Dönem The New Period in Traditional and Complementary Medicine. Ankara Med J, Cilt [Internet]. 2015 [cited 2019 Jul 26];15(2):102–5. Available from: <http://www.ankaramedicaljournal.com/download/article-file/19855>
- Bakanlarkurulu. Akupunktur Tedavi Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı No:20885 (29.05.1991). [cited 2019 Jul 26]; Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/arxiv/20885.pdf>
- Bakanlarkurulu. Akupunktur Tedavisi Uygulanan Özel Sağlık Kuruluşları ile Bu Tedavinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Sayı No:24879 (17.09.2002). [cited 2019 Jul 26]; Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020917.htm>
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı No:29158 (27 .10.2014). [cited 2019 Jul 26]; Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm>
- Da Silva AN. Acupuncture for Migraine Prevention. Headache J Head Face Pain [Internet]. 2015 Mar [cited 2019 Aug 30];55(3):470–3. Available from: <http://doi.wiley.com/10.1111/head.12525>
- Tuğrul Cabioğlu Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Ana Bilim Dalı M, Tedavi Ünitesi A. Akupunktur ve nörotransmitterler-Cabioğlu [Internet]. Vol. 18, Genel Tıp Derg. 2008 [cited 2019 Sep 1]. Available from: <http://www.geneltip.org/upload/sayi/56/GTD-00446.pdf>
- Good DC, Couch JR. Handbook of neurorehabilitation [Internet]. Marcel Dekker; 1994 [cited 2019 Aug 30]. 684 p. Available from: https://www.researchgate.net/publication/275973287_Literature_Review_of_Bee_Venom_Therapy_Mechanisms_of_Action_and_Selected_Therapeutic_Uses
- Ankara Acupuncture And Complementary Medicine Journal Akupunktur Ankara Ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi Ankara Acupuncture And Complementary Medicine Journal [Internet]. 2014 [cited 2019 Aug 30]. Available from: www.ankaraakupunkturderneği.org
- Demirci GT. Türkiye ' de Deri Hastalıklarında Fitoterapi : Geleneksel Kullanılan Bitkilerin Bilinen Etki ve Yan Etkileri. 2011;21(3).
- Yüksek T, Eğitim İ, Hastanesi A. Hipnoz Ve Anestezi Hypnosis And Anesthesia Derleme / Review Ayşegül Özgök [Internet]. Vol. 21, Anestezi Dergisi. 2013 [cited 2019 Aug 31]. Available from: [http://www.jarss.org/pdfs/2013_1D-2-134\(11-16\).pdf](http://www.jarss.org/pdfs/2013_1D-2-134(11-16).pdf)
- Jensen MP, Patterson DR. Hypnotic Approaches for Chronic Pain Management Clinical Implications of Recent Research Findings. 2014 [cited 2019 Aug 31]; Available from: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/amp-a0035644.pdf>
- Dergisi ST, Makalesi A, Taştan K, et al. Smyrna Tıp Dergisi-12-Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinde Çalışan Doktorların Hipnoterapi ile İlgili Görüşleri, Eğitim Durumları ve Bilgi Edinme Kaynakları Related Opinions, Education Level and Information Resources of the Doctors Working in Atatürk University Faculty of Medicine [Internet]. [cited 2019 Aug 31]. Available from: http://www.smyrnatipdergisi.com/dosyalar_upload/belgeler/Hipnoterapi1467667051.pdf
- Hirudotherapy: a guide to using leeches to drain blood from tissue. Clin Pharm [Internet]. 2014 [cited 2019 Aug 31]; Available from: <http://www.pharmaceutical-journal.com/publications/previous-issues/cp-june-2014/>

- hirudotherapy-a-guide-to-using-leeches-to-drain-blood-from-tissue/11136626.article
17. Ayhan H, Mollahaliloğlu S, Yıldırım A, et al. Ayhan ve ark. Ankara Med J [Internet]. 2018 [cited 2019 Aug 31];18(1):141–9. Available from: <http://www.ankaramedicaljournal.com/download/article-file/446167>
 18. Ernst E. A systematic review of systematic reviews of homeopathy. Br J Clin Pharmacol [Internet]. 2002 Dec [cited 2019 Sep 1];54(6):577–82. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12492603>
 19. Yıldız S, Ürper S. integratif tıp dergisi Turkish Journal of Integrative Medicine review / derleme [Internet]. [cited 2019 Sep 1]. Available from: <https://www.journalagent.com/integratiftip/pdfs/INTG-87597-REVIEW-YILDIZ.pdf>
 20. Kayropraktikte Temel Eğitim Ve Güvenliği üzerine WHO Rehber Kitapçığı Türkiye Kayropraktik Derneği [Internet]. [cited 2019 Sep 1]. Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43352/9241593717_tur.pdf
 21. Okumuş M. Kupa Tedavisi ve Hacamat. Ankara Med J. 2016;16(4).
 22. basım isteği A, Kuru Ö, Askeri Tıp Fakültesi Tıbbi Parazitoloji Bilim Dalı Başkanlığı G. Kronik yaraların tedavisinde steril Lucilia sericata larva uygulamaları. [cited 2019 Sep 1]; Available from: http://www.gulhanemedi.org/uploads/pdf/pdf_GMJ_841.pdf
 23. Kesikburun S, Yaşar E, Aras B, et al. Rotator manşon tendinopatisine bağlı hemiplejik omuz ağrısında prolotherapinin etkinliği: pilot çalışma Effect of prolotherapy on hemiplegic shoulder pain due to rotator cuff tendinopathy: a pilot study. Cukurova Med J Cukurova Med J [Internet]. 2017 [cited 2019 Sep 1];42(1):13–8. Available from: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/264855>
 24. YAĞCI N. Fizyoterapide Osteopati Yaklaşımları. Türkiye Klin Physiother Rehabil - Spec Top [Internet]. 2015 [cited 2019 Sep 1];1(2):35–42. Available from: <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/en-fizyoterapide-osteopati-yaklasimlari-72342.html>
 25. The Use of Ozone Gas for Medical Purposes The Journal of Experimental and Integrative Medicine View project Seeking for therapeutic potentials of mustard toxicity View project Sukru Oter Currently self employed [Internet]. 2009 [cited 2019 Sep 1]. Available from: www.korhek.org
 26. Di Paolo N, Gaggiotti E, Galli F. Extracorporeal blood oxygenation and ozonation: clinical and biological implications of ozone therapy. Redox Rep [Internet]. 2005 Jun 19 [cited 2019 Sep 1];10(3):121–30. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16156950>
 27. Uysal N, Kutlutürkani S. Reflexology for symptom control in cancer patient. Bakirkoy Tıp Derg / Med J Bakirkoy. 2016;12(3):103–9.
 28. Tıp K, Sezer BT, Sezer Ö, et al. Tağtekin Sezer B ve ark. Araştırma Makalesi- Müzikoterapi Hakkında Ne Biliyoruz? [Internet]. Vol. 7, Dergisi. 2015 [cited 2019 Sep 1]. Available from: www.konuralptipdergi.duzce.edu.tr
 29. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü [Internet]. [cited 2019 Aug 18]. Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141126-3.htm>
 30. Sağlık Bakanı: Tamamlayıcı tıbbın SGK kapsamına alınması ile ilgili çalışma yok | NTV [Internet]. [cited 2019 Aug 15]. Available from: https://www.ntv.com.tr/saglik/saglik-bakani-tamamlayici-tibbin-sgk-kapsamina-alinmasi-ile-ilgili-calisma-yok,GIxiQv8YaUeo-sQv-_Sg3Q
 31. Bicer I, Yalcin Balcik P. Derleme Makalesi Geleneksel Ve Tamamlayıcı Tıp: Türkiye Ve Seçilen Ülkelerinin İncelenmesi [Internet]. Vol. 22, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi. 2019 [cited 2019 Aug 18]. Available from: <http://getatkongre.org/hakkinda.php>
 32. Resmî Gazete -Sayı : 30709-9 Mart 2019. Geleneksel Ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarının Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik [Internet]. [cited 2019 Aug 18]. Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190309-2.htm>
 33. T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı - Anasayfa [Internet]. [cited 2019 Aug 18]. Available from: <https://getatportal.saglik.gov.tr/>
 34. Geneva. Sixty-Second World Health Assembly/Wha62.13 [Internet]. [cited 2019 Aug 18]. Available from: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA62-REC1/WHA62_REC1-en.pdf
 35. World Health Organization. WHO traditional medicine strategy. 2014-2023. 76 p.
 36. Bodeker G, Kronenberg F. A public health agenda for traditional, complementary, and alternative medicine. Am J Public Health [Internet]. 2002 Oct 10 [cited 2019 Aug 18];92(10):1582–91. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12356597>
 37. Faith J, Thorburn S, Tippens KM. Examining CAM use disclosure using the Behavioral Model of Health Services Use. Complement Ther Med [Internet]. 2013 Oct [cited 2019 Aug 26];21(5):501–8. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0965229913001246>
 38. Quandt SA, Ip EH, Saldana S, et al. Comparing two questionnaires for eliciting CAM use in a multi-ethnic US population of older adults. Eur J Integr Med [Internet]. 2012 Jun [cited 2019 Aug 26];4(2):e205–11. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1876382011001855>
 39. Joos S, Musselmann B, Szecsenyi J. Integration of complementary and alternative medicine into family practices in Germany: results of a national survey. Evid Based Complement Alternat Med [Internet]. 2011 Oct 19 [cited 2019 Aug 18];2011:495813. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19293252>
 40. Andrews GJ, Boon H. CAM in Canada: places, practices, research. Complement Ther Clin Pract [Internet]. 2005 Feb [cited 2019 Aug 26];11(1):21–7. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1744388104000908>
 41. Canizares M, Hogg-Johnson S, Gignac MAM, et al. Changes in the use practitioner-based complementary and alternative medicine over time in Canada: Cohort and period effects. PLoS One [Internet]. 2017 [cited 2019 Aug 26];12(5):e0177307. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28494011>

42. Alrowais NA, Alyousefi NA. The prevalence extent of Complementary and Alternative Medicine (CAM) use among Saudis. *Saudi Pharm J* [Internet]. 2017 Mar 1 [cited 2019 Aug 26];25(3):306–18. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1319016416301013>
43. Zyoud SH, Al-Jabi SW, Sweileh WM. Scientific publications from Arab world in leading journals of Integrative and Complementary Medicine: a bibliometric analysis. *BMC Complement Altern Med* [Internet]. 2015 Dec 4 [cited 2019 Aug 26];15(1):308. Available from: <http://bmccomplementalternmed.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12906-015-0840-z>
44. Rossi E, Baccetti S, Firenzuoli F, et al. Homeopathy and complementary medicine in Tuscany, Italy: integration in the public health system. *Homeopathy* [Internet]. 2008 Apr 20 [cited 2019 Aug 26];97(02):70–5. Available from: <http://www.thieme-connect.de/DOI/DOI?10.1016/j.homp.2008.02.005>
45. Barbadoro P, Chiatti C, D'Errico MM, et al. Complementary and Alternative Medicine (CAM) among adults in Italy: Use and related satisfaction. *Eur J Integr Med* [Internet]. 2011 Dec 1 [cited 2019 Aug 26];3(4):e325–32. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1876382011001399>
46. Cheung F. TCM: Made in China. *Nature* [Internet]. 2011 Dec 21 [cited 2019 Aug 26];480(7378):S82–3. Available from: <http://www.nature.com/articles/480S82a>
47. Hwang JH, Han DW, Yoo EK, et al. The utilisation of Complementary and Alternative Medicine (CAM) among ethnic minorities in South Korea. *BMC Complement Altern Med* [Internet]. 2014 Dec 19 [cited 2019 Aug 26];14(1):103. Available from: <http://bmccomplementalternmed.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6882-14-103>